

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

(Folyóiratok és hírlapok irodalomtörténeti vonatkozású cikkei.
Munkatársak: *Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Gulyás Pál, Halász László, Pintér Jenő.*)

I. Folyóiratok.

Akadémiai Értesítő. — 1928. évf. 5—7. sz. Berzeviczy Albert: *A háború és békekötés hatása tudományra és irodalomra.* Szellemi integritásunknak egyik elsőrendű, jogos követelménye volna, hogy a tőlünk elszakított területeken élő magyar véreink nemzeti kultúrmunkákban élénk részt vehessenek, aminek föltétele, hogy szellemi termékeink hozzájuk akadálytalanul eljuthassanak. — Balogh Jenő: *Akadémiánk történetéhez.* Érdekes és jellemző adatok a M. T. Akadémia multjából. — Bajza József: *Horvát éposz Kálmán királyról.* A curzolai Kanavelics Péter horvát költőnek (1637—1719) főmunkája egy huszonnég énekre osztott, 19124 nyolc szótagú sorból álló éposz, melynek tárgya Szt. Iván trauai püspök élete és Kálmán király 1107-i dalmáciai hadjárata, különösen Zára ostroma. Kanavelics Bonfinit követi. Művében a Valdimár-epizód: a Zrínyi-család allegóriája. Az éposz szerzője nem nagy költő, de mint a raguzai arisztokratikus köztársaság világszemléletének egyik utolsó költői kifejezője, a munkájából kitűnő magyar rokonzenvéért is figyelmet érdemel.

Dunántúli Tanítók Lapja. — 1928. évf. 6. és kk. sz. Hegedüs Ferenc: *Kincs István.* A neves dunántúli elbeszélőről. — Szügyi Trajtler Géza: *Megfelel-e céljának a levanték könyvtára?* Felhívja a figyelmet arra, hogy az Országos Testnevelési Tanács és az Országos Közművelődési Tanács közreműködésével alakuló levantékönyvtárak könyvei között olyan munkák vannak, melyeket nem lett volna szabad felhasználni az iskolán kívüli népművelés céljaira. Ilyenekül említi többek között a következő munkákat: Bethlen Margit: *Egy élet,* Krudy Gyula: *Al-Petőfi, Móricz Zsigmond: Szegény emberek,* Tolsztoj Leo: *Hadzi Murat.* A Gróh István által írt *Nobel Árpád kalandja* című könyv pl. egy mindenféle hájjal megkent ember gaztetteit (vámcsalás, csempészés, vagyonrongálás, hadi titok elárulása, ékszerlopás, katonaszöktetés, gyujtogatás) mondja el és ebből a latorból mégis udvari tanácsos lesz. „Ha ezt a falusi kezébe adom, akkor ebből a regényből csak azt tanulhatja meg, hogy a társadalom banditái boldogulnak, míg a jószándékúak ezek mögött messze elmaradnak.“

Erdélyi Helikon. — 1928. évf. 1—6. sz. Az Áprily Lajos és Bánffy Miklós szerkesztésében megjelenő új havi folyóirat: „az élet szava szeretne lenni s nem a halálraültét föllendület“. Munkatársai az erdélyi haladó szel-

lemű írók. E'evenen szerkesztett, gazdag tartalmú folyóirat. Az eddig megjelent füzetekben szorosan irodalomtörténeti vonatkozású cikkek a következők. — Kós Károly: *Ady Endre és Kalotaszeg*. Számos adatot közöl Ady Endre családfájához és csucsai életéhez. — Herepei János: *Szenczi Molnár János*. A kiváló zoltárfordító fia a kolozsvári szász református egyház prédikátori tisztségét töltötte be, de korán elhunyt. Sírköve a világháború előtt még megvolt a régi kolozsvári temetőben. — Szentimrei Jenő: *Petelei*. Meleghangú megemlékezés a nagynevű erdélyi novellistáról. — Kovács Dezső: *Petelei Istvánról*. Emléksorok. — *Petelei István negyren levele Gyulai Farkashoz*. A levelek keltezésének ideje: 1894—1908.

Ethnographia. — 1928. évf. Berze Nagy János: *A csodaszarvas mondája*. Minden ide kapcsolható vonatkozás egybeállítása és megbírálása után fejtegetéseit a következő eredménnyel zárja: „A húnkrónikában fennmaradt szarvasűnő-monda a nőrablás mondájával együtt oszthatatlan egészet alkot, mely abban az időben keletkezhetett, mikor a kereszténységgel együtt terjedő Eustachius-legenda Krisztus-szarvasa a Fekete-tenger vidékén még nem volt ismerős: körülbelül a Kr. u. IX. század körül. Ez a magyar nép hiteles eredetmondája, melyben a történeti tudatként élő régmúlt eseményeit más népekhez hasonlóan folklorisztikus indítékoknak saját céljai szerint való naiv alkalmazásával egységes keretbe foglalta s melyben a gondviselés által kiválasztott két népnek, a hún-magyar azonosság hitének s a bolgár fejedelmi dinasztiaival való rokonság történeti tényének állított emléket. — K. Posonyi Erzsébet: *Erdélyi János és a népköltészet*. A következő kérdésekkel foglalkozik: a népköltészet fogalma Erdélyinél, a Népdalok és Mondák szerkesztésmódja. — Szendrey Zsigmond: *Történeti népmondáink*. A népköltési gyűjtemények alapján tárgyalja a török világgal kapcsolatos mondákat. — Solymossy Sándor: *A „vasorrú bába“ és mithikus rokonai*. A magyar mitológiának ezt a kérdését az összehasonlító irodalomtörténet megvilágításában mutatja be. — Harsányi István: *Új adatok a cserebogár-nóta korához és változataihoz*. A cikkből kiderül, hogy a cserebogár-nóta 1808-ban már kedvelt népdal volt. — Balogh József: *Egy „lakodalmos temetés“ Aranynál*. Arany Jánosnak: A varróleányok című költeményéhez közöl adatokat. — A folyóirat minden számában értékes népköltészeti szövegek foglalnak helyet.

Magyar Középkor. — 1928. évf. 7—10. sz. Brisits Frigyes: *Irodalomfilozófia*. Egy nagyobb tanulmány vázlata. A szerző, figyelembevéve a külföldi szakirodalmat is, rámutat arra, hogy azon tudományok között, melyek az újabb időben a legmélyebb változásokon mentek keresztül, szerepel az irodalomtörténet is. Az irodalomtörténet függetleníteni kívánja magát a művelődéstörténelemből való beolvadástól. Az irodalomfilozófiának főbb problémái: az irodalmi történet, ennek formája és tartalma, az irodalmi történet jellege, az irodalmi tény, ennek törvényesítése, az irodalmi tény megismerése, az irodalom értelme. Mindezekről erős elmélyedéssel ír a szerző.

Magyar-Zsidó Szemle. — 1928. év. 9—10. sz. Szemere Samu: *Alexander Bernát ifjúkori levelei Horváth Cyrillhez*. A levelek nagyon jó bepillantást engednek az 1870 körüli németországi egyetemi viszonyokba. Innen írta leveleit A. B. a pesti egyetemi filozófia-tanárhoz. — Zsoldos Jenő:

Zsidó népeleti vonatkozások Csokonai költészetében. Azok számára, akik Csokonait magyarázzák, hasznos adalékokat nyújt, így pl. a magyarországi zsidó zenészekről, főképen a toponári muzsikosokról.

Nyugat. — 1928. évf. 20. sz. Schöpflin Aladár: *Molnár Ferenc.* Meltányos, de nem elfogulatlan lelkesedő észrevételek M. F. írói pályájáról. — Kuncz Aladár: *Az erdélyi gondolat Erdély magyar irodalmában.* K. A. egyik legfőbb irányítója Bánffy Miklós mellett az erdélyi irodalomtörténeti és kritikai felfogásnak. Lelkesen ír a Magyar Helikon köré csoportosuló írók munkásságáról.

Protestáns Szemle. — 1928. évf. 7. sz. Eöttevényi Olivér: *Az elszáktott magyarság kulturális küzdelmei.* Rövid, de — főleg a színeszet és irodalom helyzetére nézve — jellemző adatokban gazdag tanulmány a címben írt tárgyról. — Hegyaljai Kiss Géza: *Kossuth Lajos mint presbiteri jegyző.* A sátoraljai ev. egyházközség Kossuth Lajosról írt jegyzőkönyve 1827 április 16-ról. (Adatközlés.) — Karácsony Sándor: *Horváth János.* Horváth János irodalomtudományos forradalma abban állott, hogy tisztázta hosszú időre számunkra az irodalmi alapviszonyt. És mégsem kapható ez a minden gondolatában forradalmi lélek semminemű kalandra. Konzervatív vonás benne legelsősorban nagy és hűséges történelvtársa. Egy nagy finomságjelző eljárás az ő elemző művészete, amely mindig azt igyekszik megállapítani, hogy viszonylik ez vagy amaz a magyar szellemi érték a legnagyobb örök-magyar értékekhez. Művészi készsége láttatja tisztán vele az irodalomban mindig, hol kezdődik és hol ér véget az, ami egyedül lehet irodalmi probléma: a mondanivaló formális, stílusbeli mivolta. Maga is művész tehát. Ezért tisztelik is annyira még ellenfelei is. Írói egyéniségén meglátszik ugyan a külföldi tanulmányok hatása, de csak indításként és megtermékenyítéseként. Sohasem utánoz és minden problémával szemben egyéniség. — Zsinka Ferenc: *Van-e szükség kritikára és milyen legyen az?* A kritikának az a feladata, hogy mérjen. Mérjen, mint a mérleg serpenyője: könyörtelenül és igazán. Felelősséges munka a bírálat, nemcsak az ítélőképeség biztossága kell hozzá, hanem határozott idegélet, akarat és hit az igazság szolgálatában. — Zs. F.: *Bartóky József.* Kegyelolet megemlékezés a nemrég elhunyt jeles íróról. — 8. sz. Gulyás Pál: *Bornemisza Péter prédikációi Istennek irgalmasságáról.* A címben írt mű — a szerző megállapítása szerint — nem egyéb, mint Bornemisza Postilla c. munkája 5. részének különlenyomata. — Hegyaljai Kiss Géza: *Új színek Tompa képmásához.* Adatközlés. — Karácsony Sándor: *Szabó Dezső.* Szabó Dezsőt nem hiába örököltük a világegés előtti esztendőnk mocsarából. Ő ma a legőszintébb jaj a magyar srás zürzavarában s prófétai nyögésére felfigyel a magyar életosztón. — Zs. F.: *Sántha Károly:* Nekrológ.

Széphalom. — 1928. évf. 9–10. sz. Vajthó László: *En. Ady Endre.* A már említett értékes tanulmány folytatása. Bővebben akkor ismertetjük, ha könyvalakban jelenik meg. — U. az: *Móra Ferenc.* Észrevételek M. F. írói egyéniségéhez. M. F. írásaira nem illenek a megszokott merev műfaji elnevezések, ő voltaképen naplóíró, aki prózában írja verseit. Érdekes ahol kezdi, ahol folytatja, ahol abbahagyja. Nem a mese fontos nála, hanem a megírás

módja. — Schwartz Elemér: *Pyrker leveleiből*. Az egri érseknek, egyben német írónak, több német levelét közli. Van bennük magyar irodalmi vonatkozás is. Az érsek elég tájékozatlanul szemlélte a magyar irodalmat.

II. Hírlapok.

Budapesti Hírlap. — 1928. évf. szept. 8. Gyalui Farkas: *Petelei István szülőházát vasárnap emléktáblával jelölik meg*. Meloghangú megemlékezés a kiváló novellaíróról. Szülőházát a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság emléktáblával jelölte meg. Petelei István újjáalakítója és elnöke volt ennek a társaságnak. — Babay József: *Arany János ismeretlen verse a vízivárosi temető egyik sírkövén*. Az elhagyott budai temetőben még megvan az 1856-ban elhunyt Knócz József ügyvéd sírköve s ezen Arany János 12 soros sírverse s azonkívül még 4 búcsúztató verssor. A versért a család 50 forint tiszteletdíjat juttatott a költőnek. A cikkíró közli Arany János díszichonjait.

Magyar Hírlap. — 1928. szept. 30. s az utána következő vasárnapi számok. Csergő Hugó: *Hogyan lett Molnár Feriből Molnár Ferenc*. A cikksorozat bizonyára könyvalakban is meg fog jelenni. Számos részletet elevenít föl M. F. életéből s egyúttal eleven bepillantást enged a XX. századeleji budapesti újságírói világba.

Magyarság. — 1928. aug. 26. Dóczy Jenő: *Apró emlékeim Ady Endréről*. A cikkíró elmondja Ady Endrével való megismerkedésének történetét s jellemző adatokat közöl róla.

Nemzeti Ujság. — 1928. nov. 3. Vas Tamás: *Várdai Béla*. A Katolikus Szemle szerkesztőjének és a kiváló essay-írónak jellemzése. „Tanulmányainak nyugodt és finom tónusa, következetes gondolatvezetése, tiszta stílusa, a kompozícióra súlyt vető gondos stiliztát mutatják. A filozófiai elvontságok terminológiáját nála tisztán esőrgedező szavak váltják fel. Ezzel Várdai Béla a régi nagyok nyomán haladt. Működése, esztétikai rendszere, szorgalmas tolla jelentős szerepet juttat számára a magyar kritikai és essay-irodalomban.“